

ЧЕДОМИР ВАСИЋ

Факултет ликовних уметности, Београд

ГОВОР НА ОТВАРАЊУ ИЗЛОЖБЕ: БРАНА МИРКОВИЋ – СЛИКЕ ИЗ ЛОГОРА

У богатим фондовима Историјског музеја Србије чува се једна изузетна збирка предмета, архивског материјала и документације из заробљеничких и концентрационих логора широм поробљене Европе током II светског рата. Нарочиту вредност и значај представља збирка ликовних дела, насталих у тешким условима заробљеништва, откривајући нам вид отпора који је предуслов сваком хуманом преживљавању – отпор духа. Знаменит део фонда чине радови Бране Мирковића, академског сликара из Београда, заточеника у Официрском логору VIЦ у Оснабрику са којима се у овом обиму и на једном месту срећемо први пут.

Брана Мирковић се формирао у Београду током златних година Уметничке школе између 1924 и 1930, и код професора Милана Миловановића и Љубе Ивановића стекао веома солидно образовање које ће му, уз несумњив таленат, омогућити да током више од пола века тече професионалну сликарску каријеру одговарајући на многобројне потребе и захтеве разних наручилаца. Међутим, у његовом раду доминира портрет као трајна и главна преокупација, схваћена на један реалистички начина али са сталним варирањем поступака у тражењу одговарајућег решења сходно моделу и сопственом доживљају. Ове особине нарочито долазе до изражаја у галерији портрета насталој у заробљеништву где се разноврсност физиономија у униформном костиму претвара у потрагу за адекватним изразом, чувајући индивидуалност и непоновљивост карактера, психолошки садржај сваког лика. Цртежи рађени у оловци, кредом или у тушу одају изразито сликарско осећање и схватање оличено у динамичном сукобљавању линије са светло-тамним масама, наглашеним интересом за светло у богатству валерских разлика што доприноси рељефности ликова, њиховом унутрашњем садржају. Уљане слике, иако засноване на чврстом грађењу облика одликују се меком и суптилном организацијом бојених мрља што их по лакоћи али и дубини понирања у суштини портретисаних личности смешта у врх портретског сликарства код нас. Овај строј заробљеничких лица допуњују поједини цртежи и слике амбијента, унутрашњости баракe и логорског круга дајући нам стварне координате битисања у жицама, са понекад дискретним наговештајем судбина ових случајних протагониста (пуковник Влајко Антонић на одру).

Зато данас када већине актера нема нарочито нама рођеним после II светског рата, евентуалне политичке страсти и искључивости које су међу заробљеницима постојале, својевремено делиле заробљенике, не изгледају сасвим разумљиве јер ми у њима пре свега видимо заробљене људе, југословенске официре који су подносили исту судбину заточеништва, патњи и трпљења. Ликовна дела која су остала и која о њима сведоче, укидају те ефемерне разлике и привремене страсти, указујући нам на нешто далеко битније, на саму људску егзистенцију, њену издржљивост и одлучност да опстане и под најтежим околностима. Тренутак бележења једног лика, у условима неизвесности, опасности и непрекидне стрепње и за сликара и за портретисаног представља врхунски чин трансцендентирања сваког страха, сваке смрти, чин стварног постојања. Зато радови Бране Мирковића поред чињенице да су драгоцене сведочанство и прворазредни историјски документ о људима и времену у коме су настали, као ликовна вредност су доказ и потврда супремације уметничког над свим другим облицима људског постојања.

С особитим задовољством желео бих да захвалим госпођи Тијани Јовановић-Чешка и Историјском музеју Србије што су нам омогућили да се овом изложбом у то и уверимо.

Проглашавам изложбу отвореном и позивам вас да је са пажњом разгледамо.